

ричної акцентології, згадана монографія засвідчила становлення Київської акцентологічної школи. Грунтовні праці ювіляра стали взірцевими для сучасних українських та слов'янських акцентологів, його доробок окреслює обрії для дальшого розвитку сучасної науки про наголос.

Не менш вагомими є здобутки Віталія Григоровича в галузі етимології. Учений є співавтором і співредактором семитомного «Етимологічного словника української мови» — унікального лексикографічного видання, до якого він написав понад 2500 статей. Нині під його керівництвом успішно завершується видання цієї складної, але такої потрібної Україні праці. Натепер уже видано п'ять томів словника, які високо поцінували у вітчизняних й зарубіжних наукових колах. Великий успіх у колег і широкого читацького загалу здобули монографії В.Г. Складенка «"Темні місця" в "Слові о полку Ігоревім"» та «Русь і варяги», а також етимологічні розвідки, що вже багато років регулярно з'являються на сторінках журналу «Мовознавство». Усі ці публікації відзначаються широтою залученого матеріалу, власним авторським поглядом і переконливістю аргументів.

З-під пера Віталія Григоровича вийшло понад 150 наукових праць, які принесли

йому заслужене визнання і в Україні, й далеко за її межами, стали цінним надбанням лінгвістичної славістики. Як дослідникові йому притаманні такі риси, як цілеспрямованість, організованість, наполегливість, зразкова працелюбність, щира відданість науці. Колеги і друзі шанують Віталія Григоровича за високий професіоналізм, виняткову ерудицію, дар глибоко проникнути в історію мови. Він уміє гармонійно поєднувати плідний науковий пошук із напруженою організаційною та громадською діяльністю.

Нині В.Г. Складенко — член Президії НАН України й академік-секретар Відділення літератури, мови та мистецтвознавства, головний редактор часопису «Мовознавство», член атестаційної колегії Міністерства освіти і науки та Комітету з Державних премій України в галузі науки і техніки. Певний час він очолював експертну раду ВАК України. За видатні наукові досягнення йому присвоєно почесне звання «Заслужений діяч науки і техніки України», нагороджено премією НАН України ім. О.О. Потебні.

Наукова громадськість, колеги та учні сердечно вітають Віталія Григоровича з ювілеєм, зичать йому довгих років життя, творчої наснаги і нових звершень у мовознавстві.

80-річчя члена-кореспондента НАН України В.Д. БАРАНА

9 серпня виповнилося 80 років видатному українському історикові члену-кореспонденту НАН України Володимир Даниловичу Барану.

Він народився 1927 року в селянській родині у с. Дем'янів Галицького району

(нині — Івано-Франківська область). Закінчивши Рогатинське педагогічне училище, Володимир Данилович остаточно обирає свій майбутній фах і в 1946 р. вступає на історичний факультет Львівського педагогічного інституту.

Від 1953 року, коли В.Д. Баран був зарахований на посаду молодшого наукового співробітника відділу археології Інституту суспільних наук, його професійна діяльність пов'язана з археологією. Вже перші експедиційні дослідження визначили коло наукових інтересів Володимира Даниловича — це вивчення проблеми походження та ранньої історії слов'ян. 50-ті роки стали переломними у вивченні ранньослов'янських пам'яток. Починаючи з цього часу старожитності VI–VII ст. зайняли чільне місце у дослідженнях зі слов'янської археології. Пам'ятки Подністров'я склали джерельну базу кандидатської дисертації, яку В.Д. Баран захистив у 1958 р.

Перша монографія вченого «Поселення перших століть нашої ери біля села Черепин» побачила світ у 1961 р. До наукового обігу був введений унікальний матеріал, що дав змогу досліднику виділити окрему групу пам'яток римського часу, яка належала прямим предкам слов'ян Подністров'я. Протягом 1960–1964 рр. Володимир Данилович проводить археологічні дослідження в зоні Бурштинської ДРЕС. Завдяки розкопкам на поселеннях Ріпнів I, II, Ракобути, Зелений Гай, Бовшів I, II, Звинячин, Підріжжя, Макарівка, Дем'янів значно збільшується джерельна база для вивчення шляхів формування ранньосередньовічних слов'янських старожитностей на основі своєрідної групи черняхівських пам'яток.

У 1967 р. В.Д. Баран переходить на викладацьку роботу до історичного факультету Львівського університету, де обіймає посаду доцента кафедри історії УРСР. З 1969 р. діяльність Володимира Даниловича пов'язана з Інститутом археології НАН України, де він працює заступником директора, виконувачем обов'язки директора, а з 1974-го — завідувачем відділу археології слов'ян, що був створений за його ініціативою.

Публікації нових, відкритих і досліджених ученим, ранньослов'янських пам'яток було присвячено монографію «Ранні

слов'яни між Дністром і Прип'яттю» (1972). Аналіз матеріалів слов'янських пам'яток VI–VII ст. Західної Волині і Верхнього Подністров'я дав змогу простежити їх відношення до культур першої половини I тис. н. е., а також висвітлити етнокультурні і соціально-економічні процеси та питання племінної належності населення регіону. Нові матеріали і розробки склали основу докторської дисертації, що була успішно захищена в 1973 р.

Наступним кроком у вивченні старожитностей регіону стала узагальнююча монографія «Черняхівська культура (За матеріалами Верхнього Дністра і Західного Бугу)» (1981). У цій праці міститься аналіз матеріалів, здобутих автором у процесі двадцятирічних досліджень черняхівських пам'яток, розкривається характер культури та процеси її формування, відношення до більш ранніх старожитностей на цій території і сусідніх культурних груп, показані зв'язки з римськими провінціями.

Широкі польові дослідження ранньослов'янських поселень другої половини I тис. н. е. Рашків I, II, III протягом 1971–1978 рр. дали можливість усебічно вивчити розвиток слов'янського села як явища ранньосередньовічного суспільства. Введенню до наукового обігу цих унікальних матеріалів присвячена монографія «Пражская культура Поднепровья (по материалам поселений в с. Рашков)» (1988).

Етапним стало також дослідження поселення поблизу с. Теремці Хмельницької обл., яке В.Д. Баран розкопував протягом 1979–1980 рр. Матеріали цього поселення разом з іншими комплексами кінця IV–V ст., що охоплюють велику територію вздовж межі лісової та лісостепової смуги, допомогли виділити окремий хронологічний етап, що передує старожитностям VI–VII ст. Відкриття і вивчення комплексів V ст. дало змогу з'єднати ранньосередньовічні старожитності з певними групами римського часу Південно-Східної Європи.

Проблема формування слов'янства за матеріалами археології з широким залученням історичних, лінгвістичних, антропологічних даних досліджується в колективній монографії «Славяне Юго-Восточной Европы в предгосударственный период» (1990), відповідальним редактором, керівником авторського колективу якої є Володимир Данилович. Робота підбила підсумки багаторічним дослідженням як самого ювіляра, так і працівників відділу слов'янської археології. Нова концепція етногенезу слов'ян, розроблена В.Д. Бараном, полягає у виділенні слов'янських пам'яток серед поліетнічних культур першої половини I тис. н. е. на території України і ретроспективної прив'язки їх до чітко визначених слов'янських старожитностей раннього середньовіччя. Державна премія України в галузі науки і техніки за 1991 р. стала гідною оцінкою внеску вченого і науковців відділу у розвиток української археології.

Понад 30 років учений очолював відділ археології слов'ян Інституту археології НАН України, створений за його ініціативою, та 10 років — відділ етнології НДІ

українознавства Міністерства освіти і науки України. Нині він головний та провідний працівник цих відділів.

Загалом Володимир Данилович є автором понад 300 друкованих праць, у тому числі 10 авторських і 10 колективних монографій. Під керівництвом В.Д. Барана сформувалася наукова школа археологів-славістів, підготовлено і захищено 12 кандидатських та 5 докторських дисертацій.

В.Д. Баран систематично виступає з доповідями на регіональних і міжнародних конференціях, конгресах, з'їздах із проблем історичного розвитку населення Східної і Центральної Європи. Він є членом Виконавчого комітету і бюро Унії слов'янської археології, членом-кореспондентом Центрального німецького археологічного інституту. Протягом 1981–1991 рр. учений працював у складі спільної німецько-української експедиції, що вивчала старожитності в м. Ольденбурзі (Німеччина).

Наукова громадськість, колеги та учні щиро вітають Володимира Даниловича з ювілеєм, зичать йому міцного здоров'я, плідної праці на ниві історичної науки.

70-річчя члена-кореспондента НАН України В.Л. ПИЛЮШЕНКА

11 серпня виповнилося 70 років знаному вченому в галузі металургії та матеріалознавства члену-кореспонденту НАН України Віталію Лаврентійовичу Пилюшенку.

В.Л. Пилюшенко народився у 1937 р. Вищу освіту здобув у Донецькому індустріальному інституті, який закінчив 1959 року, отримавши фах інженера-металурга за спеціальністю «Металознавство, обладнання і технологія термічної обробки металів». Свою трудову

діяльність Віталій Лаврентійович розпочав на Новокраматорському машинобудівному заводі інженером центральної заводської лабораторії. Також він був завідувачем лабораторією прокатних валків і термічною лабораторією. У зв'язку зі створенням промислового об'єднання «Крамважмаш» його було переведено на посаду заступника начальника Центральної заводської лабораторії заводу литва та поковок (нині «Енергомаш-